

Metsäkanalintuselvitys JULKINEN

Haitinkankaan tuuli- ja aurinkovoimahanke, Karvia

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen liite 19

Elements Suomi Oy

28.6.2024

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen liite 19

Elements Suomi Oy

Sisällys

1 Johdanto 3

2 Kohdelajisto..... 3

2.1 Metso..... 3

2.2 Teeri 4

2.3 Pyy 4

3 Menetelmät 5

4 Tulokset 5

5 Epävarmuustekijät..... 6

6 Johtopäätökset..... 7

Lähteet 8

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen liite 19

Elements Suomi Oy

1 Johdanto

Tämä metsäkanalintuselvitys on tehty Karvialle sijaitsevan Haitinkankaan alueelle suunniteltua tuulivoima- ja aurinkovoimahanketta varten. Selvityksen on suunniteltu tulevan osaksi ympäristövaikutusten arviointimenettelyä.

Yleisesti maankäyttöön liittyvät hankkeet voivat vaikuttaa metsäkanalinnustoon pirstoessaan elinympäristöjä. Myös metsäkanalintujen soidinkentät voivat heikentyä ihmisen maankäytön vaikutuksesta.

Työn tarkoituksena oli selvittää alueella esiintyvä metsäkanalintulajisto ja runsaus sekä rajata kyseisille lajeille tärkeät alueet.

Työn toteuttivat:

- Teemu Mäkinen FM (akvaattiset tieteet). Teemulla on noin viiden vuoden kokemus vastaavan kaltaisista luontoselvityksistä.
- Samuli Lehikoinen FM (Eläinekologia). Samulilla on noin 20 vuoden kokemus erilaisista luontoselvityksistä.

2 Kohdelajisto

Metsäkanalintuselvityksessä odotettiin todennäköisesti havaittavan teeriä ja pyitä, sillä alueella on näille lajeille soveltuvia elinympäristöjä ja lajeja on alueella tavattu aiemminkin. Myös metson esiintyminen alueella oli elinympäristötarkastelun perusteella mahdollista. Puolestaan riekon *Lagopus lagopus* esiintymistä alueella pidettiin mahdollisena, mutta epätodennäköisenä johtuen siitä, että lajin esiintyminen painottuu pohjoiseen eikä alueen elinympäristöt ole lajille tyypillisiä.

2.1 Metso

Metsoa (*Tetrao urogallus*) esiintyy lähes koko maassa Tunturi-Lappia ja saaristoa lukuun ottamatta. Sen kanta on taantunut selvästi viime vuosikymmenten aikana. Lajin taantumana syynä pitkällä aikavälillä on ollut etenkin ikääntyneiden metsien määrällinen väheneminen ja laajojen metsäalueiden pirstoutuminen sekä pienpetokantojen voimakas kasvu. Myös mustikan määrällä aluskasvillisuudessa on suuri vaikutus poikasten ravinnon saantiin (Storch 1993).

Viime vuosina metson kanta on vakautunut ja uusimmassa uhanalaisuusluokituksessa metson katsotaan olevan elinvoimainen (LC) (Suomen ympäristökeskus 2024). Laji kuuluu EU:n lintudirektiivin I-liitteen lajeihin ja kuuluu Suomen kansainvälisen linnustoseurannan erityisvastuulajeihin (EVA-laji).

Metsolla on ryhmäsoidin. Koiraat soidintavat aamuhämäristä lähtien noin puoleenpäivään asti, jonka jälkeen soidinaktiivisuus hiipuu. Soidin on kiihkeimmillään ja kukot kokoontuvat soidinreviireiltään soidinkeskukseen ottamaan mittaa toisistaan. Myös koppelot tulevat tällöin

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen liite 19

Elements Suomi Oy

arvioimaan kukkojen esiintymistä ja parittelemaan. Toukokuussa soidin vähitellen hiljenee ja koppelot hajaantuvat maastoon munimaan.

Ihanteellisella soidinpaikalla on varttuneita mäntyjä ruokailupuiksi, nuorta kuusikkoa ja pensaikkoa suojapaikoiksi sekä kumpareita soitimen esittämistä varten. Soidinpaikka sijaitsee tyypillisesti kankaalla, rämeellä tai korvessa. Metsikön tulee olla soidinpaikan ympärillä laajalti yhtenäistä, korkeintaan pienten aukkojen pirstomaa, varttunutta havumetsää päiväreviireiksi ja ruokailualueiksi. Metson paikkauskollisuuden takia soidinpaikat säilyvät samoina vuodesta toiseen, eivätkä vanhat kukot välttämättä siirry reviireiltään muualle, vaikka soidinpaikka tuhoutuisi. Nuoret kukot sen sijaan voivat siirtyä muualle soitimelle tai perustaa uudenkin soidinpaikan soveliaammalle paikalle. Nuorten metsien osuus soidinpaikoista on kasvanut viime vuosikymmeninä.

2.2 Teeri

Teeri (*Tetrao tetrix*) on metson tapaan havumetsävyöhykkeen laji ja sen levinneisyys Suomessa ulottuu lähes koko maahan Tunturi-Lappia lukuun ottamatta. Teeren kannankehitys on ollut samansuuntaista kuin metsolla, kannan pienennyttyä 1990-luvulle asti voimakkaasti ja pysyttyä siitä lähtien melko vakaana. Teeri suosii nuorempia ja aukkoisempia metsiä kuin metso; soiden laiteita sekä peltöjen ja hakkuuaukeiden reunoja. Kannan pienenemisen syyksi on esitetty mm. teeren talviaikaisina ruokailupaikkoina käyttämien koivikoiden vähenemistä sekä metsästystä. Myös ojitukset vaikuttavat kantaan. Varsinkin vanhat teerikukot voivat olla hyvin paikkauskollisia soidinreviirilleen, mutta teeri ei ole yhtä herkkä ympäristönsä muutoksiin kuin metso. Teeri on luokiteltu elinvoimaiseksi (LC) uusimmassa uhanalaisuusluokituksessa (Hyvärinen ym. 2019), mutta kuuluu EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeihin sekä Suomen kansainvälisen linnustonseurannan erityisvastuulajeihin (EVA-laji).

Teeren ryhmäsoidin käynnistyy maaliskuussa ja pääsee täyteen vauhtiin huhtikuussa. Teeren soidin käynnistyy auringonnousun jälkeen ja kiihkeimpään soidinaikaan linnut voivat jatkaa soidintaan läpi päivän. Kukoilla soidinkäyttäytymiseen kuuluvat rituaaliset liikkeet ja pulputtava ääntely. Kullakin kukolla on oma pieni alueensa, jota se puolustaa muita kukkoja vastaan. Soidinpaikkojen vaatimukset vaihtelevat soitimen koon myötä, mutta ovat kuitenkin melko joustavia. Tavallisia soidinpaikkoja ovat avoimet suot, niityt, pellot, paljaat kalliot ja järvien jäät, joilla kaikilla on avointa maastoa ja tasainen pohja. Teeret kokoontuvat vuodesta toiseen samoille soidinpaikoille, mutta vaihtavat soidinpaikkaansa häiritäessä. Teerisoitimille onkin tavallista, että soidinpaikkoja on useita lähellä toisiaan. Hyvän soitimen raja-arvona pidetään kymmentä alueella pysyvästi oleilevaa kukkoa (Suomen ympäristökeskus 2024).

2.3 Pyy

Pyy (*Tetrastes bonasia*) pesii Euroopasta aina Itä-Aasiaan asti ulottuvalla boreaalisella havumetsävyöhykkeellä. Suomessa laji esiintyy lähes koko maassa pohjoisinta Suomea lukuun ottamatta. Tyypillistä pesimäbiotooppia ovat kuusikot ja sekametsät. Pyy on paikkalintu ja laji ei liiku rengastustietojen valossa pitkiä matkoja. Pyy luokitellaan vaarantuneeksi (VU) uusimman uhanalaisuusluokituksen mukaisesti (Suomen ympäristökeskus 2024), ja se kuuluu EU lintudirektiivin I lajeihin sekä Suomen kansainvälisen linnustonseurannan erityisvastuulajeihin (EVA-laji). Pyyntä taantumaan on syynä metsien rakenteiden yksipuolistuminen.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen liite 19

Elements Suomi Oy

Toisin kuin teerellä ja metsolla pyyllä ei ole ryhmäsoidinta, vaan koiraat soidintavat yksinään houkutellen viheltäen naaraita kumppanikseen.

3 Menetelmät

Selvityksen suunnitteluun hyödynnettiin avoimia paikkatietoaineistoja, olemassa olevia aineistoja sekä karttatarkastelua. Näiden avulla pyrittiin löytämään selvitysalueelta kohteet, jonne selvitystä kannattaisi painottaa. Teeren ja metson soitimia pyrittiin paikallistamaan kuunteluilla useista havaintopisteistä kattavasti koko hankealueella.

Selvitys suoritettiin lumijälkilaskentamenetelmällä ja erillisinä metsäkanalintujen kuunteluina. Lisäksi metsäkanalintuja havainnointiin erityisesti lintujen kevätmuuttoselvityksen yhteydessä hankealueen keskiosien turvekentiltä ja pesimälintuselvityksessä metsäisimmiltä kokonaisuuksilta. Myös viitasammakkoselvityksen aikaan ja pöllöselvityksen aikaisina aamun tunteina saatiin havaintoja metsäkanalinnuista.

Selvitys toteutettiin 18.-19.3, 3.-4.4., ja 29-30.4.2024 aamuyöstä, kun soidinaktiivisuus oli suurin. Sääolosuhteet olivat kartoituksia tehdessä hyvät ja ne on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1 Sääolosuhteet selvitysaikoina. Lähde: Ilmatieteenlaitos 2024

Päivämäärä	Lämpötila alussa	Lämpötila lopussa	Pilvisyys alussa	Pilvisyys lopussa	Tuuli alussa	Tuuli lopussa
18.-19.3.2024	-7°C	-1°C	4/8	0/8	2 m/s NE	4 m/s N
3.-4.4.2024	-5°C	-1°C	4/8	4/8	2 m/s NE	4 m/s N
29.-30.4.2024	0°C	6°C	8/8	2/8	1 m/s S	4 m/s SW

4 Tulokset

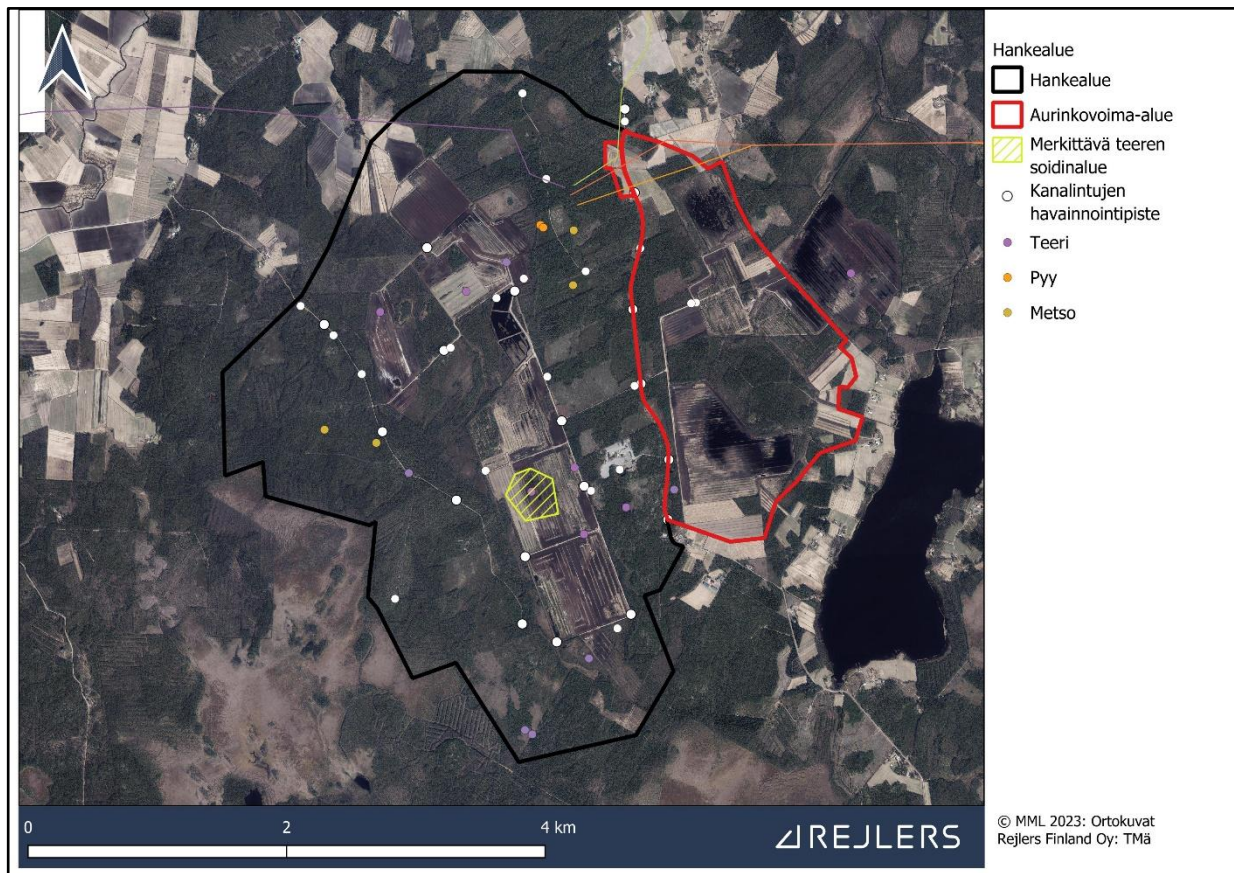
Yhteensä hankealueelta kertyi havaintoja 59 teerestä. Teeriä havaittiin hankealueella useita soidinryhmiä, joista suurimmassa 18 kukkoa (soidin 2) yhtä aikaa soitimella. Suurin soidinkenttä sijaitsee keskellä hankealuetta turvekentällä. Tämä soidinkenttä on rajattu kartalle keltaisella arvoluokkaan 3 (Kuva 1).

Muut soidinryhmät olivat pienempiä kuin 10 linnun kynnsarvo (Suomen ympäristökeskus 2024) merkittävälle soidinalueelle. Hankealueen länsipuolelta löytyi myös pesimälintukartoituksissa teeren munapesä.

Metsoja havaittiin neljässä eri paikassa. Pesimälintukartoituksissa havaittiin koppelo, joka lähti pesältä. Merkittäviä soidinalueita ei havaittu.

Pyistä tehtiin havaintoa neljästä yksilöstä kahdesta eri havaintopisteestä lumijälkiselvityksessä ja ne keskittyivät hankealueen pohjoisosaan.

Lumijälkiselvityksessä havaittiin metson jälkiä kahdessa paikassa ja läntisellä paikalla oli myös hakomänty, jossa metso oli ruokaillut.

Kuva 1. Havainnointipisteet ja saadut havainnot. Teeren soitimeen viitataan tekstissä (18 yksilöä) Arvoluokka 3, monimuotoisuutta turvaavat kohteet.

5 Epävarmuustekijät

Metsäkanaintujen esiintymistä selvitysalueella havainnoitiin useana ajankohtana eri menetelmin, jolloin selvitykseen liittyvät epävarmuudet vähenevät. Pääosin havainnot kertyivät kuuntelemalla soidinääniä aamuisin ja pyrkien paikallistamaan mahdollisimman tarkasti soitimien sijainnit kattavasti useista eri pisteistä.

Selvityshetkellä sääolosuhteet olivat hyvät. Lumijälkilaskennassa viimeisimmästä lumisateesta oli kulunut riittävästi (yli 24 h) aikaa jälkien muodostumiseksi.

Selvitysalueella kuljettiin potentiaalisimpia metsäisiä kaistaleita, joilla eläimet voisivat liikkua. Selvitysalueelle jäi jonkin verran kohteita, joiden kohdalta ei kuljettu. Tämä kuitenkin kuuluu menetelmään eikä aiheuta erityistä epävarmuutta selvitykseen.

Metsojen soidinalueiden löytymättä jääminen saattaa johtua lajin vähäisestä esiintymisestä alueella. Havaitimme alueella vain yhden ukkometson ja se saattoi olla jopa hankealueen ainoa, sillä muut havaitut linnut olivat koppeloita.

Selvitysmenetelmä itsessään sisältää jonkin verran epävarmuutta (esim. eläinten aktiivisuus sekä liikkuminen eri elinympäristöissä).

Kokonaisuutena arvioiden epävarmuus laskennoissa arvioidaan **vähäiseksi**.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen liite 19

Elements Suomi Oy

6 Johtopäätökset

Metson soidinalueita ei paikannettu selvityksessä. Metso yksilöitä havaittiin hankealueella vain neljä yksilöä mikä on varsin pieni määrä. Havaintojen hajanaisuuden takia metson huomioon ottamiseksi ei pystytä rajaamaan yksittäisiä alueita, mutta [REDACTED]

Teeriä havaittiin hankealueella runsaasti ja hankealueen keskellä sijaitsevalla turvesuolla havaittiin yksi merkittävä soidinalue (18 yksilöä). Alue on rajattu kartalle ja alue on hyvä huomioida hankkeen jatkosuunnittelussa. Ympäröivillä alueilla havaittiin pienempiä soidinkenttiä, joten kyseisen alueen valikoituminen tänä vuonna merkittäväksi voi olla vain sattumaa.

Pyitä havaittiin vain lumijälkilaskennoissa neljä yksilöä kahdesta eri havaintopisteestä, joten sen esiintymisestä tai pesimäalueista ei voida tehdä vahvoja päätelmiä.

Selvityksen perusteella arvioidaan, että hankkeesta ei ole merkittävää haittaa alueella esiintyville kanalintukannoille, sillä ainoa merkittävä teeren soidinalue oli jo valmiiksi ihmisen muokkaamalla alueella eli turvesuolla.

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen liite 19

Elements Suomi Oy

Lähteet

Storch, I. 1993: Habitat selection by capercaillie in summer and autumn: Is bilberry important? – Oecologia 95: 257–265.

Suomen ympäristökeskus 2024. Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi -opas

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U-M. (toim.) 2019:
Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja

Helle, P., Ikonen, K. & Kantola, A. 2016. Wildlife monitoring in Finland: online information for game administration, hunters, and the wider public. Canadian Journal of Forest Research, 46 (12), 1491–1496.

Pellikka, J., Rita, H. & Lindén H. 2005. Monitoring wildlife richness – Finnish applications based on wildlife triangle censuses. Ann. Zool. Fennici, 42: 123–134

Lindén, H., Helle, E., Helle, P., & Wikman, M. 1996. Wildlife triangle scheme in Finland: methods and aims for monitoring wildlife populations. Finnish Game Research, 49, 4–11